

Нормативні документи до початку навчального року: огляд добірки

Дата: [27.08.2022](#)

Опрацюємо вимоги та рекомендації щодо організації освітнього процесу

Вимоги до організації освітнього процесу визначені законодавчими та нормативними документами. Вони регламентують будь-який напрям діяльності педагогічного колективу та є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу. Аби допомогти освітянам опрацювати нові розпорядчі акти та рекомендації, ми підготували стислий огляд важливих документів.

Перший урок у початковій школі

Згідно з [Методичними рекомендаціями Інституту модернізації змісту освіти](#) перший урок 2022/2023 навчального року має бути присвячений глибокому усвідомленню школярами, що ж таке Батьківщина, держава, патріотизм, якими були, є і мають стати українці. Темою першого уроку ІМЗО рекомендує обрати «Ми українці: честь і слава незламним!». Освітня установа радить на початку уроку розпитати учнів, як вони пережили важкі місяці війни, що вони знають про хід військових дій, героїзм наших воїнів, чи вірять вони в перемогу, чи робили щось для її наближення. Під час заняття запропоновано дізнатися у школярів, чи хотіли б вони відчувати себе справжніми українцями, що для цього потрібно робити та запропонувати прочитати стилізований запис слова «Україна».

Державний стандарт базової середньої освіти

Новий Держстандарт, затверджений [Постановою КМУ від 30.09.2020 №898](#), є базовим документом в організації освітнього процесу, який визначає структуру та зміст базової середньої освіти й обсяг навчального навантаження. Він містить 9 освітніх галузей, для кожної з яких окреслено мету, компетентнісний потенціал (перелік умінь та ставлень й базові знання), обов'язкові результати навчання учнів та орієнтири для їхніх оцінювання.

Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти

Типова освітня програма, яка затверджена [наказом МОН від 19.02.2021 №235](#), окреслює обов'язкові та рекомендовані підходи до розроблення та використання школами освітніх програм на кожному циклі базової середньої освіти. Цим нормативним документом визначено:

- вимоги до здобувачів освіти, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою базової середньої освіти;
- загальний обсяг навчального навантаження (в годинах) та його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;
- варіанти типових навчальних планів;
- перелік модельних навчальних програм;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу;
- опис інструментарію оцінювання.

Модельні навчальні програми

[Наказом МОН від 12.07.2021 № 795 \(зі змінами\)](#) надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» 95 модельним навчальним програмам для базової середньої освіти. Ознайомитися з програмами можна на [сайті ІМЗО](#), які згруповано в тематичні розділи відповідно до освітніх галузей:

- [мовно-літературна](#);
- [математична](#);
- [інформатична](#);
- [громадянська та історична](#);
- [технологічна](#);
- [мистецька](#);
- [соціальна та здоров'язбережувальна](#);
- [фізична культура](#).
- [Міжгалузеві інтегровані курси](#).

Підготовка закладів освіти до нового навчального року та створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу

Вимоги та рекомендації щодо створення безпечних умов перебування учасників освітнього процесу у закладах освіти на початку навчального року викладені у таких нормативних документах:

1. У [листі Міністерства освіти і науки України від 26.07.2022 №1/8462-22 «Про оптимізацію виконання заходів з підготовки закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах воєнного стану»](#). Він містить рекомендації щодо:

- приведення інженерно-технічних комунікацій, устаткування, обладнання у відповідність до чинних стандартів, правил, норм;
- підготовки території закладу освіти;
- оформлення документації з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- проведення протипожежних заходів в закладі освіти;
- перевірки стану електрогосподарства;
- підготовки укриттів фонду захисних споруд цивільного захисту.

Також у листі надано зразки відповідних документів (наказів, актів тощо).

2. У [листі Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 14.06.2022 №03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти»](#). Згідно з ним

в умовах правового режиму воєнного стану керівники закладів освіти мають здійснити такі основні заходи:

- привести у готовність до використання за призначенням наявні об'єкти фонду захисних споруд, забезпечивши захист у них працівників і школярів від звичайних засобів ураження згідно з нормами [Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту](#);
- визначити можливість укриття повного складу працівників і дітей та додаткову потребу у таких об'єктах (кількість та місткість).

У разі відсутності на балансі закладу освіти захисних споруд чи встановлення додаткової потреби керівник має ініціювати створення комісії із залученням зовнішніх фахівців щодо обстеження наявних будівель та вжити заходів щодо облаштування найпростіших укриттів. Якщо це зробити неможливо, слід визначити можливість використання захисних споруд інших суб'єктів господарювання, які мають знаходитися на відстані до 100 метрів від закладу освіти.

Результати проведеної роботи оформлюються відповідними актами за формами, затвердженими [Вимогами щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту](#) та заносяться до книг обліку споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів, що ведуть відповідні органи місцевого самоврядування.

Вимоги до оформлення ділової документації

[Наказом ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 01.07.2020 № 144](#) затверджено Національний стандарт ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів». Документом встановлено вимоги до оформлення службових документів незалежно від носія інформації, зокрема до:

- організаційних (положення, статuti, посадові інструкції, штатні розписи тощо);
- розпорядчих (рішення, накази, розпорядження);
- інформаційно-аналітичних (акти, довідки, доповідні записки, пояснювальні записки, службові листи тощо).

Новації торкнулися реквізитів документів, їхнього змісту та місця розташування, вигляду бланків юридичної особи, проставлення підписів, резолюцій, грифів затвердження, процедури засвідчення копій тощо.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Початкової школи:

Рекомендації щодо формульованого та підсумкового оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти затверджені [наказом Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 №813](#). У додатках представлені орієнтовна рамка оцінювання результатів навчання учнів початкової школи та примірні зразки свідоцтв досягнень учнів.

5-6 класів НУШ:

Оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів НУШ регламентується [наказом МОН від 01.04.2022 №289 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти»](#). Цим документом надано орієнтири щодо встановлення рівня опанування навчального матеріалу школярами та відображення результатів навчальних досягнень здобувачів освіти у Свідоцтві досягнень.

Виховна робота

Відповідно до [листа МОН від 10.08.2022 № 1/9105-22](#) виховний процес у школі має здійснюватись за такими напрямами:

- Дотримання прав дитини. Педагогам рекомендовано керуватись у роботі Конвенцією ООН про права дитини, Законами України «Про охорону дитинства», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про попередження насильства в сім'ї», окремими статтями Кодексів України, які регулюють права неповнолітніх. Також Міністерство рекомендує розмістити на сайтах органів управління освіти та на сайтах закладів освіти банер з гіперпосиланням на офіційний веб-сайт системи [Безоплатної правової допомоги](#).

- Національно-патріотичне виховання. Крім основних складових національно-патріотичного виховання (громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання) МОН рекомендує приділити особливу увагу протидії маніпулятивним впливам та розвитку критичного мислення школярів.

- Протидія булінгу. З метою профілактики булінгу (цькування) у закладах освіти МОН рекомендує впроваджувати в освітній процес гурток «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації», факультатив «[Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе](#)», розвивати медіацію однокласників, створювати служби порозуміння, проводити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики насильства, булінгу, формувати ненасильницьку модель поведінки та вирішення конфліктів мирним шляхом.

- Запобігання домашньому насильству. МОН рекомендує педагогічним працівникам у профілактичній освітній діяльності керуватись [методичними рекомендаціями щодо запобігання та протидії насильству](#) та [методичними рекомендаціями щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами](#). Також пропонується використовувати матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на [офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»](#).

- Запобігання та протидія торгівлі людьми. Міністерство освіти і науки України рекомендує впроваджувати програму виховної роботи з питань протидії торгівлі дітьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» для учнів 7-10 класів (за рахунок варіативної складової), розвивати співробітництво із громадськими та міжнародними організаціями і фондами, налагодити освітню роботу із батьками та поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність «гарячих ліній» з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству.

- Профілактика шкідливих звичок та девіантної поведінки. МОН рекомендує проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки, проводити інформаційно-просвітницьку роботу з їхніми батьками, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей тощо.

- Сприяння розвитку учнівського самоврядування. МОН рекомендує формувати пріоритети та стратегічні напрямки у роботі з дітьми та учнівською молоддю, удосконалювати механізми врахування їхньої думки дитини під час вирішення питань щодо організації освітнього процесу, підтримувати соціально-активні програми, ініціативи та проєкти органів учнівського самоврядування та забезпечувати ефективну взаємодію між громадськими організаціями та органами державної влади, органами місцевого самоврядування.

Діяльність психологічної служби

У [листі МОН України від 02.08.2022 № 1/8794-22 «Щодо діяльності психологічної служби у системі освіти в 2022/2023 навчальному році»](#) фахівцям рекомендовано:

- впроваджувати «[годину психолога/соціального педагога](#)» (1 раз на місяць для кожної групи/класу в частині позакласної роботи) та факультативні курси, які спрямовано на збереження і зміцнення психічного здоров'я;

- інформувати учасників освітнього процесу з питань торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану в Україні;
- формувати у здобувачів освіти систему національних та європейських цінностей;
- ознайомлювати педагогів з технологіями надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу та впровадження «Психологічної хвилини» під час уроків;
- сприяти впровадженню в закладах освіти у роботу з дітьми програм формування стійкості до стресу, розвитку резилієнс у дітей, психосоціальної допомоги дітям, які пережили психотравмуючі події, та програм профілактики емоційного вигорання педагогічних працівників;
- проводити діагностичну роботу з учасниками освітнього процесу з використанням методичних рекомендацій «Застосування діагностичних мінімумів у діяльності працівників психологічної служби», які розміщені на [вебсайті ДНУ «ІМЗО»](#);
- застосовувати у своїй діяльності [методичні рекомендації, орієнтовні циклограми діяльності працівників психологічної служби закладів освіти різних типів](#), розроблені Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи;
- здійснювати психологічне і соціально-педагогічне забезпечення та супровід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, консультативну і просвітницьку роботу з їхніми батьками;
- впроваджувати в практику роботи онлайн-консультування учасників освітнього процесу як додатковий засіб, підключений до процесу консультування «тет-а-тет», або як незалежний процес.

Також у листі надано перелік корисних посилань щодо допомоги та підтримки в ситуаціях насильства, торгівлі людьми, складних життєвих обставин, кібербулінгу тощо.

Підтвердження кваліфікаційних категорій педагогічних працівників, які в умовах воєнного стану були вимушені змінити місце проживання, та працевлаштовані на педагогічні посади до інших закладів освіти

Відповідні роз'яснення надані у [листі МОН від 06.07.2022 №4/1513-22 «Про підтвердження кваліфікаційних категорій педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти»](#).

У ньому зазначено, що педагогічним працівникам, які були вимушені змінити місце проживання та залишити робоче місце, гарантується збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення інших виплат, передбачених законом. Інформацію про присвоєні кваліфікаційні категорії за результатами атестації станом на кінець 2021 року можна отримати в Державній науковій установі «Інститут освітньої аналітики». Для цього заклад освіти або відповідний орган управління має звернутися (електронна адреса: info@iea.gov.ua) із відповідною заявою та зазначенням прізвища, ім'я, по батькові педагогічного працівника, повної назви закладу загальної середньої освіти, регіону та населеного пункту, в якому він працював до переміщення.